

TANZANYA'DA ÇAY KÜLTÜRÜ

Afrika'nın en büyük gölü "Lake Victoria", en derin gölü "Lake Tanganyika", bembeyaz kumsallar, turkuaz renkli deniz ve baharat adası Zanzibar, Tanzanya'nın paha biçilmez doğa harikalarıdır.

Tanzanya, Afrika'nın ortadoğu bölgesinde yer alan, doğanın oldukça cömert davrandığı bir ülke. Dünyanın en büyük göçünün yaşandığı Serengeti (sonsuz düzlük anlamına geliyor-14.800 km2)) Milli Parkı, Afrika'nın çatısı olarak adlandırılan 5.895 metre yüksekliğe sahip Kilimanjaro dağı, 3 milyon yıllık Ngorongoro Krateri bu cömertliğin en belirgin işaretleri. Ayrıca, Afrika'nın en büyük gölü "Lake Victoria", en derin gölü "Lake Tanganyika", bembeyaz kumsallar, turkuaz renkli deniz ve baharat adası Zanzibar, Tanzanya'nın paha biçilmez doğa harikalarıdır. Özellikle sinemacılar için cazip ve doğal film platosuna sahip Tanzanya, "Benim Afrikam" ve "Kilimanjaro'nun Karları" gibi önemli filmlerin de çekim mekanı olmuştur. Son yıllarda ise safari denince akla ilk gelen ülkelerden biridir.

Nahide GÜNLER

Çay Dünyası Gazetesi

04-07-2004

Tanzanya'nın tarihinde koloni yönetimi ve kültürü ağırlıklı bir yere sahiptir. Zira, 1880-1919 yılları arasında Almanya kolonisi, 1919-1961 yılları arasında ise İngiliz kolonisi olan ve nihayetinde 1961 yılında bağımsızlığına kavuşan Tanganika ile 1896-1963 yılları arasında İngiliz kolonisi olan 1963 yılında bağımsızlığını kazanan Zanzibar'ın 1964'de birleşmesi ile Tanzanya doğmuştur. Bu ülkede çayın geçmişi yaşadığımız yüzyılın başlarına, Tanzanya'nın Alman ve İngiliz kolonisi olduğu dönemlere kadar uzanmaktadır. İlk çay üretimi 1905 yılında, ticari üretim ise 1926 yılında başlamıştır. Yurt içinde harmanlama ve paketleme faaliyetlerinin başlaması 1970'li yıllarda gerçekleşir. Üç ana üretim bölgesi vardır. Birincisi güneyde Mufindi, Njombe ve Rungwe'yi içine alan yüksek rakımlı bölge, İkincisi; kuzey doğu'da Lushoto, Korogwe ve Muheza'yı kapsayan bölge, Üçüncüsü ise kuzey batıda Bukoba, Muleba ve Tarime'yi içine alan bölgedir. 2010 yılı verilerine göre; Toplam çay tarım alanı 21.454 hektar, ortalama yıllık siyah çay üretimi 31.646 ton'dur. Yıllık ihracat 26.000 ton, Yurt içi tüketim ise 5.800 ton civarındadır. Tamamen siyah çay üretimi yapılmakta ve üretimde CTC yöntem kullanılmaktadır. Tanzanyalılar çayı, genellikle, kahvaltıda Chapati denilen mayasız ekmek (lavaş ekmeği) ile birlikte içmektedirler. Bu gelenek, Türkiye'de de sabah kahvaltılarında çayın tercih edilmesi ile benzeşmektedir. Tanzanya da çay hasadı elle yapılmakta, tropik iklim nedeniyle hasat yıl boyunca devam etmektedir. Sri Lanka'da olduğu gibi, yüksekliğe bağlı olarak 3 tip çay üretilmektedir. Yüksek bölge çayı, Orta bölge çayı, Düşük bölge çayı. 50.000 aileye istihdam imkanı yaratan Tanzanya çay sektörü, dolaylı ve dolaysız olarak 2 milyon Tanzanyalının hayatını etkilemektedir. Ülkede çay üretimi, gerçek anlamda iki dünya savaşı arasında İngilizlerin yönetiminde kurulan çay

işletmeleri sayesinde gelişmiştir. Tanzanya'nın 1961 de bağımsızlığını kazanmasından itibaren, küçük çay işletmeleri hükümet tarafından desteklenmiş, yabancı şirketlere ait büyük çay şirketleri millileştirilmiştir. Ancak millileştirilen işletmelerin verimli şekilde çalıştırılmaması üzerine, 1990'lı yılların başından itibaren, devlet tarafından özelleştirmeye yönelik reform girişimleri başlatılmıştır. Bu dönemde, Tanzanya Çay otoritesine bağlı fabrikaların özelleştirilmesi, daha etkili ödeme sisteminin oluşturulması, Tanzanya Küçük Çay İşletmeleri Kalkınma Ajansının kurulması, yatırımlarda vergi indiriminin sağlanması ve çay borsasının kurulmasına yönelik faaliyetler önem kazanmıştır. 1997 de çıkarılan "Çay yasası" ile Tanzanya Çay Kurumu ve Tanzanya Küçük Çay İşletmeleri Kalkınma Ajansı kurulmuştur. Bugün, Tanzanya çay sektöründe faaliyet gösteren temel organizasyonlar; Tarım ve Gıda Güvenliği Bakanlığı, Tanzanya Çay Kurumu, Tanzanya Küçük Çay İşletmeleri Ajansı, Çay Yetiştiricileri Birliği, Tanzanya Çay Birliği, Tanzanya Araştırma Enstitüsü, , Ngwanzi Çay Araştırma Enstitüsü, Doğu Afrika Çay Komitesi, Doğu Afrika Çay Ticaret Birliğidir. Tanzanya da ayrıca 3 büyük özel çay şirketi bulunmaktadır. Çay endüstrisinde özelleştirmelerin ardından, iç tüketim amaçlı harmanlama, paketleme ve dağıtım işleri de özel şirketler eliyle yapılmaya başlanmıştır. 6 şirket harmanlama ve paketleme lisansı almıştır. 3'ü Tanzanya'nın 1996 yılına kadar başkenti olan Dar Es Salaam'da, diğerleri Mafindadadır. Reformların sektör üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu belirtilmektedir. Tanzanya Çay Kurumu, harmanlayıcıları ve paketleyicileri korumak için paketli çay ithalatını da yasaklamıştır. Tanzanya da çay üzerinde uygulanan vergiler ise çok fazla ve karmaşıktır. Ürün bedelinden %5 kesinti, %1.2 damga vergisi, %2 stopaj, %3.5 çay kurumu ve araştırma faaliyetleri için kesinti, şirket ve mal vergisi, Katma Değer vergisi, Hizmet vergisi, Gelir vergisinden %0.3 katma değer vergisi alınmaktadır. İthal edilen siyah ve yeşil çay üzerinden alınan vergi oranı %20'dir. Ancak bu vergi anlamsızdır. Çünkü paketli çay ithalatı zaten yasaklanmıştır. Türk çay sektörünün %145 gümrük vergisi ile korunuyor olması, Tanzanya ile Türkiye'nin ticarete benzer korumacı politikaları izliyor olmalarını hatırlatmaktadır bize. Arada ki temel fark, Türkiye'nin ürettiği çayın tamamına yakını iç tüketimde kullanıyor olması Tanzanya'nın ise ürettiği çayın %90'nını ihraç ediyor olmasıdır. Tanzanya'da çay ithalatı yasaklanmış olmasına rağmen, ülkede bulunan ithal çayların kaçak yollarla girdiği ve bu çayların oranının %30 civarında olduğu iddia edilmektedir. Kenya ve Burundi orjinli kaçak çayların Kilimanjaro, Mara, Mwnaza, ve Kagera bölgelerinden geldiği tahmin edilmektedir. Türkiye'de de yıllardır güney ve güney doğudan gelen kaçak çaylarla mücadele edilmektedir. Oransal değerinin de tıpkı Tanzanya da olduğu gibi %25-30'larda olduğu iddia edilmektedir. Kaçak çay olgusu, sektör aktörleri tarafından, Türkiye ve Tanzanya çay sektöründe çok önemli ticari sorun olarak kabul edilmektedir.